

A Pécsi Szimfonikus Zenekar hangversenye a Zeneakadémián

Foghíjasan hagyta a Zeneakadémia Nagytermét május 13-án a Klemperer-bérlet 5. estjének közönsége. Pedig a Nemzeti Énekkar koncertje, melyen Kertesi Ingrid, González Mónika, Fekete Attila, valamint Hamar Zsolt vezényletével a Pécsi Szimfonikus Zenekar működött közre, érdekesnek ígérkezett. És, tegyük hozzá, be is váltotta az ígéretét.

Eredetileg Stravinsky Zsoltár-szimfóniáját és Petrovics Emil koncert vígoperáját, a Lysistratét kínálta a műsor – ezt azonban „megfejlte” a zenekar, amennyiben Mozart: Serenata nocturnáját játszotta bevezető számként.

Kérdezhetnénk: hogy kerül a csizma az asztalra? És találgathatjuk a választ: lehet, hogy napjainkban, amikor jobbára a mamut (más ortográfia szerint: mammut) koncertek vannak divatban, nem akartak rövid programmal „csúfoskodni”. Ha ezt gondolták volna – lehet vitatkozni velük, hiszen az egymást kiegyensúlyozó két koncert-féldíó harmonikus-arányos hallgatnivalót kínált. Gondolhatunk arra is, hogy a pécsi együttes megragadta a viszonylag ritka lehetőséget, hogy ismét szerepelhet a Zeneakadémián, s nem tudott ellenállni a kísértésnek, hogy egymagában is megmutatkozzon, az énekkar nélkül. Ez a gondolat inkább elfogadható, s ha kifejezetten toleránsak vagyunk, hozzátehetjük: dicséretes, hogy még egy stílusban, zenei világban hajlandók voltak egyazon est folyamán megmérgettni.

A hallgatóság egy része számára meglepetés volt a Mozart-mű, amely pódiumérett kidolgozással valóban megérdemelte a nyilvánosságot, hallható volt, hogy az előadók kedvvel-szeretettel játsszák. Más kérdés, hogy a 21. század hajnalán, amikor a historikus ízlés oly sok minden megkérdőjelezett sokunk korábbi elképzeléseiben, lehet-e (szabad-e) ennyire „időtlenül”, szinte kortalanul játszani Mozartot.

A félreértéseket elkerülendő: nem valamiféle „hitelességet” kérnék számon az együttestől, csupán azt regisztrálom, hogy az egyébként gondosan előkészített darab kevés kottaolvasási aktivitásról tanúskodik. A kisegyüttesek (merthogy dicsérete-

sen kamara-létszámmal szólaltatták meg, quasi ügyelve az arányokra) gyakori hibája, hogy mindenáron erőltetik a masszív-tömény hangzást. Ezért fordulhat elő, hogy néha a nagyapparátus pillekőnyű pianói sokkal inkább képesek felidézni valamit a klasszikus hangzás érzékenységéből...

Kicsit kategorikusnak, pedánsan iskolásnak tűnt minden szépsége mellett is a Serenata nocturna ebben az interpretációban. Része volt ebben annak is, hogy kínálózó artikulációs lehetőségeket hagytak ki – tehát, ha úgy tetszik, bár tetszetős mozdulatokkal, de vastag ecsettel vetették (kotta)papírra azt a hangzásoképet, amely nemcsak hogy megbírta, de egyenest kívánta volna a rézkarcok vagy miniatűrök aprólékos kidolgozottságát.

A Zsoltárszimfónia, Stravinsky remeke bármely előadógárda számára komoly erőpróba napjainkban is. Nálunk kiváltképp, hiszen aligha mondhatjuk el, hogy a hazai koncertéletben hagyománya van a Stravinsky-játszásnak (felvételek inkább készültek, igaz, a közelmúltban sem valami sűrűn). Jól utánagondolva, „igazi” Stravinsky-rajongást legutóbb Mihály András kamaraegyüttese volt képes kiváltani a budapesti közönség körében. Ez pedig azt jelenti, hogy egy-egy mű megtanulása már önmagában véve is komoly feladat, hiszen az előadóknak kevés *gyakorlati* (s valószínűleg nem sokkal több *hangzó*) tapasztalata- emléke van, legyen szó Stravinsky bármely korszakából való kompozíciójának megszólaltatásáról.

Hamar Zsolt tehetséges és mindinkább rutinos karmester. Nyilvánvalóan értő olvasója a szerző partitúrájának. Jó a kapcsolata az előadókkal is (zenekari karmester léte megvalósítja az ideális kontaktust az énekesekkel is, – igaz, a mindkét apparátuson azonos módon otthonos Antal Mátyás együttese ilyen szempontból – is – kitűnő partner!). Azt viszont nem tudta elérni, hogy játékosai is „értőn” olvassák a Stravinsky-kottát. Éppen a Stravinsky-játszás folytonosságának hiányával menthető ez, valamint a nyilvánvalósága miatt említésre is alig méltó próba-lehetőségből adódik. De talán hasznos lenne (kevésbé bán-

tó formában) ilyenkor a Weiner Leó kamarazene-oktatásban oly rendkívül hatásosnak bizonyult módszerhez folyamodni, egyszerű „vezényszavakkal” irányítva az együttest (piano, crescendo, stb.).

A zenekar valamiféle objektív hangzásra törekedett (ami a szándékot illetően jó is lehet!) Azzal azonban nem számoltak, hogy az objektivitás nem szenvtelenséget, a kompozíción való kívül-maradást jelenti (hadd emlékeztessék Hamar Zsolt lelkesezésére, ami nem vitte el szubjektív irányba az interpretációt, csak épp érzelmileg, intenzitásában próbálta időnként sikerrel megtölteni kifejezéssel a hangzó anyagot. Ha valóban tudatos-szándékos volt a hangszeresek részéről a távolságtartó szándék, úgy annak többlet-jobbát tett volna a mindenkor tökéletesen pontos játék. A hajszálpontos akkordindítások semmiképp sem váltak volna kárára a hangzásnak. A kórus is hajlott arra időnként, hogy engedjen az intenzitásból.

Mindent egybevetve, mégiscsak nagy élményt jelentett az előadás valamennyi hallgató számára – hiszen még a fővárosi rendszeres koncertlátogató sincs úgy elkényeztetve, hogy amikor csak kedve kerekedik, módja legyen élőben meghallgatni ezt a méltán népszerű (és leginkább hangfelvételekről ismert) kompozíciót.

Persze lehet, hogy mindeme feltételezéseknek a fele sem igaz, hanem egyszerűen arról van szó, hogy az egész előadógárda a várakozás állapotában töltötte a koncert első részét, mert lelkileg a koncert zárószámára készült. Petrovics Emil Lysistratéja ezúttal sem tévesztette el hatását. És itt valóban mindent, apait-anyait beleadtak az előadók.

Egykori nagy koncertekről szóló beszámolókat-kritikákat olvasva, időről-időre rácsodálkozunk azok szóhasználatára (nyelvezetére, stílusára). A mai koncertek egy-egy ihletett pillanatában ráérzünk: kivételes pillanatok sokasága szükségeltetett ahhoz, hogy elszaladjon a szem- és fültanú tolla, sorjázattva a jelzőket, szuperlatívuszokat. Az előbbieket közül most egy olyan kívánczik ide, amelyet a közelmúltban nemigen koptatott el a zeneírók hada: *önfeledten* muzsikáltak a közreműködők.

Hamar Zsolt, Petrovics egykori növendéke, mestere mind több darabjának irányításával is felhívja magára a figyelmet (szabadjon emlékeztetnem a Zongoraverseny technikailag fölényes, zeneileg kidolgozott, emlékezetes bemutatójára!). Lelkes és lelkesítő a jelenléte, s minden bizonnyal kölcsönösen inspirálták egymást a művészekkel.

A kórus olyan kedvvel énekelt, ami szinte csak a Carmina Burana előadásain figyelhető meg, amikor az énekesek nem tudnak betelni a megszólaltatnivalóval. Persze nem csoda: a pregnáns ritmika, a néha skandáló, máskor jazzes, mindig áttekinthetően asszimmetrikus, táncos lüktetés elementáris hatású. Megszínesedett a zenekari hangzás is – és a lelkesedés hev-

ben legfeljebb arra nem maradt figyelmük, hogy észrevegyék: néha nehéz helyzetbe hozzák a szólistákat (elsősorban González Mónikát), merthogy képtelenség túlénkelni a gazdag háttérhangzást.

Általánosságban elmondható, hogy Petrovics számára fontos a szöveg (nem véletlen, hogy mikor-mit választ ki, hogy a hangok segítségével felerősítse az irodalmi alkotás mondandóját). Többnyire minden szavát érteni – de amikor mégsem, akkor is biztonságosan tájékozódik a hallgató; a pregnáns zenei karakterek egyértelműsítik a közlendőket, csakúgy, mint a történeti operák sikerült együtteseiben.

Lassanként négy évtizede annak, hogy siker-sorozatát éli a koncert vígopera,

amely színpad nélkül is a teljesség érzetét kelti. És ha ritkán is hallható (minden relatív!), a felnövekvő generációknak lehetőségük van rá, hogy megismerésével kulcsot kapjanak a szerző zenei világához, és segítségével felállítsanak magukban egy mércét, afféle elvárás-rendszert a legújabb természettel kapcsolatban is. A hagyományokkal való kapcsolatot sohasem megtagadó szerzői attitűd mindmáig változatlan, így a könnyen befogadható, tetszetős darab sikerrel járul hozzá, hogy a közönség valóban érdeklődve, bizalommal forduljon a friss alkotásokhoz. Ezt erősítette a méltán kirobbanó sikert aratott május 13-i előadás is.

Fittler Katalin

Sugár Rezső: Hunyadi

Izgalmas és tanulságos hallgatnivaló napjainkban Sugár Rezső Hősi éneke, túl azon, hogy egyként gyönyörködteti a zeneértőt és a muzsikát pusztán kedvelőt. Elgondolkodtató: a harmincéves fiatalalembert foglalkoztatja az oratorikus mű gondolata, majd alig néhány esztendő múltán pódiumra kerül tollából az ötvenes évek legnagyobb közönség-visszhangot kiváltott műve. Az 1952-ben bemutatott mű 1954-ben meghozta szerzője számára a rangot elismerést jelentő Kossuth-díjat. Olyan korban született, amikor közvetlen modell (inspiráló minta) aligha állt előtte – s ahhoz is külön érzék kellett, hogy a magyar történelmi múltból olyan témát válasszon, ami már önmagában megdobogtatja honfitársai szívét. A dicsőséges múlt-idézéshez komplex zenei nyelvet használt, sem az archaizálás, sem az aktualizálás (tehát a távolságtartás és a közvetlenség érzetének keltése) nem hiányzik belőle. A 14 tétel során mindvégig érezzük a komponista technikai (mesterségbeli) tudását és művészi-alkotó ihletét, az átélt mondandó személyes hangú közvetítésének szándékát.

A magyar zenetörténet folyamata szempontjából aligha tartozik a kiemelkedők közé a századközep. Mégis született ma is élvezhető, gyönyörködtető muzsika. A Hungaroton 1969-ben készített felvételt belőle – s most, a *Magyar Millennium 2000* sorozat keretében ismét módja van dicsőségesen visszatérni a zenebarátok köztudatába. Elgondolkodtató persze, hogy a vitathatatlanul ha-

tásos, értékes-szép mű miért nem kap helyet a koncertek műsorán, vagyis a mai előadók miért nem kapnak lehetőséget megszólaltatására. Tény, hogy a felvétel jóvoltából „így is” sokakhoz eljut – ámde a közvetlen hatás aligha pótolható. Így továbbra is megmarad érdekességnek-kuriózumnak, pedig másként hathatósan működhetne közre abban, hogy a zenehallgatók figyelme a hazai termésre is irányuljon.

Meggondolkodtató, hogy mindent egybevetve, azt kell gondolnunk: az 50-es években több lehetősége volt egy fiatal zeneszerzőnek. Ha valaki nagy apparátusra akart komponálni, megtehetette anélkül, hogy számolnia kellett volna az íróasztalfióknak való komponálás szomorú hatástalanságával. És a gyakorlatban jól vizsgázott mű terjedésének-terjesztésének mi nem állt útjában. A mai harmincéves, praktikus okokból, főként kamaramű írá-

sára kényszerül, ha azt akarja, hogy hamarosan közönség elé kerüljön darabja. És ebben a kényszerű választásban az a szomorú, hogy talán zenekari művek írására predestinált tehetségek kerülnek így mellékvágányra.

A zenekari műveknek különleges hatásuk van, az oratorikus alkotások iránti igény napjainkban is él (elég végigtekinteni egyik-másik zenekarunk bérleti sorozatának programján). Csak épp a hazai alkotások szorulnak perifériára, ezáltal olyan látszatot keltve, mintha e műfajokban szerzőink nemigen jeleskedtek volna. Pedig voltak kivételek, mint ez a Hunyadi felvételéből is kiderül...

Miközben örülünk az újbóli megjelenésnek, nem hallgathatjuk el, hogy az interpretáció – mai igényekkel mérve – bizony nem mindenütt kielégítő. Déry Gabriella, Komlóssy Erzsébet, Simándy József, Melis György neves szólista-gárda, ám rögzített teljesítményük erősen emlékeztet napjaink többé-kevésbé indokoltan megörökített koncertfelvételeire. Hatásos a Budapesti Kórus éneke, az MRT Gyermekkórusa hallhatóan kedvvel vesz részt a produkcióban, és Forrai Miklós keze alatt úgy látszik az Állami Hangversenyzenekar, hogy vitán felül áll: játékosai nem pusztán szólamukat tanulták meg, hanem azt is tudják, miről szól a kompozíció egésze. Érzékenyen kísérnek: és a gyászzenének szólista-rangú interpretációi.

Fittler Katalin